

Till:

Region Kronoberg
351 88 Växjö

kultur@kronoberg.se

Stockholm 25 juni 2021

KLYS remissyttrande över Kulturplan Kronoberg 2022-2024

KLYS har tagit del av Region Kronobergs remissversion av regional kulturplan för perioden 2022-2024 (Dnr: 19RGK739), och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattande punktlister med KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer.¹ KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill uppmärksamma Region Kronoberg på att det i regeringens konstnärspolitiska utredning som presenterades våren 2018 konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".² Något som fortfarande år 2021 är aktuellt att beakta, inte minst mot bakgrund av pandemin. Vi vill i sammanhanget påminna om KLYS förslag till regionalt krispaket för kulturen³, som fortfarande är högst relevant, med förslag till nödvändiga åtgärder för en sund och hållbar återstart av kulturen i landets regioner.

---

¹ Jämför: Myndigheten för kulturanalys, Rapport 2021:1, *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, s 17, 235-236

² *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, s 406

³ KLYS regionala krispaket finns här: <https://www.klys.se/wp-content/uploads/2020/04/KLYS-f%C3%B6rslag-till-regionalt-krispaket-f%C3%B6r-kulturen-200417.pdf>

Här i rutan nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklara samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Övergripande synpunkter

Region Kronobergs förslag till ny kulturplan för 2022-2024 är ett tvådelat dokument. I sin helhet som just flerårig kulturplan för en region framstår den som bristfällig, eftersom verklig konkretion till stora delar saknas när det gäller verksamhetsområdena. I KLYS ögon är det svårt att urskilja vad regionen i praktiken planerar i sak för utvecklingen av kulturlivets olika delar och nivåer under planperioden. Att planen ska kopplas till årliga handlingsplaner nämns på ett ställe (s. 37), men för bättre tydlighet borde det i anslutning till redovisning av insatsförslag inom respektive verksamhetsområde läggas till hänvisningar om eventuella kopplingar till kommande årliga handlings- eller verksamhetsplaner.

Upplägget med två olika dokument blir missvisande för läsningen, särskilt eftersom regionen kallar det ena mycket tunna dokumentet för "Remissutgåva kulturplan" och det andra längre dokumentet för "Nulägesanalys/bilaga till remissutgåva". Det tunnare dokumentet som utpekats som den egentliga kulturplanen framstår som ryckt ur sitt sammanhang då det redogör för regionens tre utvecklingsområden för planperioden men inte kopplas till någon analys eller förankring i regionens faktiska verksamhetsområden/konstområden, vilka ingår i kultursamverkansmodellens förordning. Verksamhetsförankring och ett slags analyser utan framtidsplanering presenteras i den s k nulägesanalysen, som ändå mer framstår som den faktiska kulturplanen. Det blir förvirrande.

Det ska understrykas att allt är mycket välskrivet. KLYS välkomnar de belysande och kunnigt formulerade avsnitten om bl a **samhälleliga perspektiv, nationell kulturpolitik och regionens förutsättningar**. Detta till trots; genomgående i de båda dokumenten blandas skrivningar om olika nivåer ihop; globalt/nationellt/regionalt och lokalt, vilket ibland breddar bilden, men ibland tyvärr grumlar det hela för läsaren. Framför allt landar KLYS remisskritik i att Kronobergs kulturplan som sagt saknar tydliga formuleringar om vad regionen planerar **att utveckla och göra i sak** inom varje område under den aviserade planperioden. Det blir mer om det översiktliga, strukturella och mindre om det faktiska, konkreta.

KLYS ställer sig dessutom frågande till att regionen i sin kulturplan ger utrymme för området *idrott*. Det är nog första gången som vi ser att en regional kulturplan lyfter fram idrottsfrågor vid sidan av kulturen på detta vis. Att många kommuner organiserar kultur och idrott under samma tak är en sak, men vi vill hävda att idrotten inte hör hemma i en regional kulturplan, utan bör avhandlas i andra regionala dokument.

KLYS sätter värde på hur regionen i sin kulturplan lyfter coronapandemin under en egen rubrik (s. 4), och beskrivningen av de sårbara strukturer som blivit än tydligare under det gångna året. Det är också mycket positivt hur *kulturens egenvärde* och *armlängds avståndsprincipen* betonas, hur olika aspekter på kulturskaparnas villkor i Kronoberg beskrivs ingående, och hur nationella siffror kopplas till den regionala verkligheten. **Det lär bli angeläget för KLYS att framöver under året få mer information från Region Kronoberg om hur statens återstartsutredning för kulturen eventuellt kommer att påverka innehållet i Kronobergs slutliga kulturplan**, enligt vad som påpekas på sidan 4 i den s k nulägesanalysen.

Det är en omfattande nulägesanalys som görs och den förankras väl i alla möjliga underlag, statistik och källor. Att detta arbete görs så gediget blir märkligt om det "bara" ska vara en bilaga till den verkliga kulturplanen, som i sig är alldeles för tunn och sparsamt skriven. Om regionen finner det möjligt föreslår KLYS att det görs ett **omtag gällande helhetsstrukturen för kulturplanen**. Förslagsvis kunde de två dokumenten sammanfogas till ett enda mer läsarvänligt dokument med mer logiskt och lättåtkomligt disponerad information. Rena faktauppgifter skulle kunna sorteras ut och listas som bilagor till planen.

Verksamhets- och konstområden

I stort sett samtliga konst- och kulturområden som är centrala för KLYS finns med i planen. Positivt är att nyskriven *dramatik* lyfts fram inom scenkonst. Dock saknas det skrivningar om *cirкус/nycirkus*, vilket väcker frågan om regionen bara har missat att få med skrivningar om detta område i planen eller om det faktiskt är så att detta inte alls planeras ingå i Kronobergs kulturutvecklingsarbete för kommande planperiod.

Litteratur som konstform och ett eget verksamhetsområde borde i en kulturplan kunna stå självständigt inte bara från biblioteksverksamheten, utan även i förhållande till läsförmedlande insatser för att renodla instrumentella respektive konstnärliga perspektiv på litteratur.

Beträffande konstformer som ligger utanför samverkansmodellens förordning brukar ofta kulturplaner de senaste åren lyfta *dataspel* och *spelutveckling*, vilket även Kronobergs plan förtjänstfullt gör.

KLYS kommenterar regionens tre huvudfrågor från missivet i sammanfattningen sist i detta yttrande.

KLYS kommentarer och förslag gällande det övergripande:

- Bra hur planen betonar kulturens egenvärde och armlängds avstånd, samt att kulturskaparnas

villkor lyfts fram.

- Vi föreslår ett strukturmässigt omtag för planens upplägg – sammanfoga gärna de två olika dokumenten och hänvisa tydligare till vad i sak som ska kopplas till årliga handlingsplaner.
- Det saknas skrivningar om konstområdet *circus/nycirkus*. Finns ingen verksamhet i regionen?

3 Begrepp och definitioner

KLYS vill påminna om att vi generellt förespråkar användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* i regionala kulturplaner för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

KLYS välkomnar att Region Kronobergs kulturplan och nulägesanalys är högst konsekventa i användningen av orden *kulturskapare* och *konstnär* (i den breda bemärkelsen) när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. Det finns vad vi kan se inget semantiskt att anmärka på här. Det är också tydligt och bra med denna definition på sidan 8 i remissutgåvan: *”Professionell kulturskapare är ett samlingsbegrepp för yrkesverksamma konstnärer och kulturskapare inom alla konstområden. [...] Det professionella kulturlivet utgör en bred men viktig intressent för kulturplanen.”*

Kulturell mångfald

Region Kronoberg lyfter på flera ställen i kulturplanen och nulägesanalysen begreppet ”kulturell välfärd” samt vikten av att främja den kulturella mångfalden i kulturlivet, bl a i nulägesanalysen på sidorna 6 och 12, men KLYS noterar att det här främst handlar om citat från övergripande nationella kulturpolitiska mål, samt om andra generella skrivningar om ”en mångfald av konstnärliga uttryck”. **Regionen använder även det aningen kryptiska uttrycket ”kulturpolitisk kvalitet”** (s. 8) som något som ska generera en mångfald av kulturella uttryck, dock utan någon utveckling av resonemanget.

I kulturplanens utvecklingsområde ”Barns och ungas rätt till kultur” (s. 7) är ett av de sk insatsområdena att ”säkerställa en mångfald av konstnärliga uttryck för barn och unga”. Således upprepas på flera olika sidor (s. 7, 12-13) i nulägesanalysen påpekanden om barns och ungas möjligheter att möta en mångfald av konstnärliga uttryck i skolan.

På sidan 18 i nulägesanalysen hävdas att: ”Länets invånare och besökare har god tillgång till en mångfald av konstnärliga uttryck inom både scenkonst och musik.”

KLYS saknar, utöver en skrivning dock i planen några övergripande skrivningar om det finns ambitioner hos regionen att främja kulturell mångfald gällande *hela* det regionala kulturlivets utbud, distribution och produktionsmöjligheter för konstnärligt yrkesverksamma. I anslutning till sådana skrivningar skulle även *Unescos* mångfaldskonvention kunna lyftas fram.

Det är anmärkningsvärt att kulturell mångfald för barn och unga ges så mycket mer uppmärksamhet och en mer detaljerad genomgång än för regionens övriga publik- och målgrupper. Detta blir enögt, då det ju handlar om en allomfattande, flerårig kulturplan som ska gälla för alla medborgare.

Begreppet *konstnärspolitik*

Ordet *konstnärspolitik* förekommer på ett ställe (sid 2) i Kronobergs kulturplan, men ordets innebörd förklaras inte närmare i sig, vilket kunde låta sig göras i listan över kulturpolitiska begrepp (s. 8-9).

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

KLYS välkomnar att Region Kronoberg i sin kulturplan är noga med att lyfta en rad konstnärspolitiska viktiga begrepp så som *kulturens egenvärde*, *konstnärlig kvalitet*, *konstnärlig frihet* och *yttrandefrihet*. Vi utvecklar våra synpunkter om detta i avsnitt 5 nedan.

KLYS kommentarer och förslag gällande begrepp och definitioner:

- Bra, konsekvent begreppsanvändning i planen gällande professionella kulturskapare.
- Saknas konkreta skrivningar om innebörden av begreppet *kulturell mångfald* och hur regionen strategiskt avser att främja förutsättningarna för alla målgrupper och konstområden.
- Innebörden av ordet *konstnärspolitik* utvecklas inte i några skrivningar. Definiera gärna.
- Föredömligt hur regionen i planen lyfter ett flertal konstnärspolitiska viktiga begrepp.

4 Samråd med professionella kulturskapare

I Region Kronobergs nulägesanalys saknar KLYS beskrivningar över hur kulturfrågorna styrs och hur beslutsfattarna skaffar sig underlag för besluten. **Vi ställer oss undrande inför hur pass väl kulturskaparna själva är involverade i idéerna bakom besluten och skrivningarna i kulturplanen – tar regionen in kulturskaparnas kunskaper i tillräcklig utsträckning i processerna?**

Enligt kultursamverkansmodellens förordning ska de regionala kulturplanerna tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället". Att använda sig av professionella kulturskapare som **experter på sina konstområden** är ett utmärkt sätt för regionens kulturförvaltning och kulturnämnd att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala och kommunala erfarenheter; att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik som är förankrad i regionens behov.

Enligt vad KLYS erfar saknar Region Kronoberg en formell konstområdesövergripande referensgrupp för regionens fria kulturliv. I avsnittet "Kulturplanens intressentanalys och dialogmodell" i nulägesanalysen på sidorna 35-36 redogör regionen för dialogarbetet och använder ordet "intressenter" för att beteckna de olika parter som ingår i och berörs av regionens kulturliv.

På sidan 35 hävdas att dialoger med intressenter inom det professionella kulturlivet som har regionala uppdrag sker kontinuerligt. På sidan 36 står det: "För att möjliggöra delaktighet och inflytande i processen kring kulturplanen arvoderas representanter som företräder organisationer inom det fria kulturlivet och det civila samhället för medverkan i dialoger som Region Kronoberg bjuder in till."

Visst är det föredömligt hur regionen på sidorna 35-39 i nulägesanalysen är utförlig i sin redogörelse av det övergripande dialogförfarandet inför genomförandet av den regionala kulturpolitiken. Men **KLYS saknar i Kronobergs kulturplan mer konkreta skrivningar om hur dialoger med professionella kulturskapare görs.** Det tycks saknas bilaga eller fotnoter med information om vilka dialoger som har genomförts; inom vilka konstområden dialoger har gjorts; om vissa dialoger har varit konstområdesövergripande, samt datum för när dialoger har gjorts. Nog kunde ett så i övrigt väl underbyggt kapitel bereda plats för en egen underrubrik för dialogarbetet med regionens professionella

kulturskapare, vilka är den part av de skintressenterna i Kronobergs kulturliv som utgör en grundläggande del av kulturproduktionen och utbudet för regionens medborgare.

På sidan 35 skriver regionen: "Invånare och besökare är de som tar del av och utövar konst och kultur i Kronoberg och via skattsedeln är de även finansörer av den regionala kulturella infrastrukturen." KLYS vill dock påminna om att i kulturplanen också framhäva att **även kulturskapare i sina yrkesverksamheter utgör en viktig del av skatteintäkter och arbetsmarknad** när det gäller konstnärligt skapande/utövande samt kulturella och kreativa näringar, t ex besöksnäring.

Information om KLYS modell för regionala samråd med kulturskapare

Formen för samråd väljer regionen alltid själv. KLYS verkar dock för att dialoger sker i formaliserad, gärna **konstområdesövergripande** form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.

KLYS betonar vikten av att en dialogrepresentant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam.

Vi ser gärna att en sådan regional representant för ett konstområde är medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan⁴.

KLYS verkar också för att ett regionalt samråds deltagare arvoderas för varje möte och har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med KLYS medlemsorganisationer inom de olika konstområdena. **Se KLYS broschyr Att ta betalt⁵**. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS för något år sedan justerat upp arvodet, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

KLYS vill understryka att det är viktigt att en regional samrådsgrupp för kultur omfattar och representerar dels kulturskapare från det skfria kulturlivet, dels anställda vid kulturinstitutioner i regionen, och om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i regionen får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS vill påminna om vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentarer och förslag gällande samråd med professionella kulturskapare:

- Ge gärna en egen rubrik i planen för dialogarbetet med professionella kulturskapare.
- Redogör för vilka dialogprocesser som i sak har ägt rum inför kulturplanens framtagande.
- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.
- Representanter för konstområden i dialogerna bör vara medlemmar i KLYS-organisationer, och dialogmöten ska arvodera deltagare enligt KLYS arvodesrekommendationer.
- Ta hjälp av *KLYS samrådsguide*, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med regionens professionella kulturliv.

⁴ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

⁵ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

5 Kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter

KLYS välkomnar regionens ambitiöst formulerade första del av kulturplanen under huvudrubriken "Kulturpolitiska utgångspunkter". Det är en initierad och pedagogiskt upplagd genomgång av demokratiska samhällsgrunder, kulturpolitiska strukturer och kulturlivets förutsättningar från globala till nationella och regionala/lokala perspektiv.

I avsnittet om utgångspunkter sammanfattar Region Kronoberg sin kulturpolitiska vision under rubriken "Ett hållbart och inkluderande kulturliv med bredd och spets" (s. 3). Här hävdas att regionens "konstnärliga och kulturella infrastruktur ska möjliggöra både stabilitet och förnyelse". Ambitionen är god, men med ett lite väl svepande anslag. Även om goda arbetsvillkor för kulturskaparna påpekas föredömligt under den efterföljande rubriken "Kultur och hållbar regional utveckling" **skulle KLYS gärna se att Kronobergs kulturpolitiska vision får en kompletterande skrivning som betonar vikten av de professionella kulturskaparnas roll i infrastrukturen**. I övriga stycket om visionen framhålls ett medborgarperspektiv – det handlar om god tillgång till kulturupplevelser och möjlighet för invånare att "själv uttrycka sig konstnärligt". Det är viktigt att övergripande formuleringar om en kulturpolitisk vision innefattar även kulturskaparna.

Kronoberg pekar vidare i avsnittet ut tre huvudsakliga utvecklingsområden för regionens kultur, inom vilka det listas några prioriterade s k insatsområden. Ett av utvecklingsområdena gäller "Hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur". **KLYS sätter stort värde på att regionen här betonar vikten av att stärka kulturskapares villkor och främja konstnärlig återväxt, som en del i att utveckla goda förutsättningar för konstnärlig produktion i länet.**

I avsnittet *Insatsområde: Utveckla platser och format för konst, kultur och idrott* (s. 5) skulle KLYS önska att regionen utvecklar och preciserar vad som avses med skrivningen (som vi markerat med fetstil nedan) i den första punktens inledning: "verka för samsyn kring kulturens geografi och **vilken typ av kultur som ska finnas var [...]**". Vi undrar vad som menas här med "typ av kultur"?

Regionsamverkan Sydsverige

KLYS välkomnar i övrigt att Kronoberg i planen framhäver betydelsen av kulturutvecklingsarbetet inom *Regionsamverkan Sydsverige* när det gäller att utveckla konstnärlig och kulturell infrastruktur. Det ges i planen emellertid en otillräcklig bild av hur samverkan i regionen sker och hur infrastrukturen är uppbyggd. Planen skulle vinna på att bättre beskriva vad Regionsamverkan Sydsverige är; vilket inflytande den ena eller den andra instansen äger för att tillgodose den enskilde kulturskaparens, den enskilde medborgarnas för den delen, behov av kunskap om det demokratiska arbetet och därmed arbetet för kulturen i regionen.

Samverkan med kommunerna

Det är bra hur regionen framhåller vikten av strategisk samverkan med kommunerna när det gäller kulturutvecklingsarbetet. Vi vill dock påminna om att det är ett förhållande som kan vara problematiskt för utvecklingsarbetet på sikt. Hur ska regionen stimulera en eventuellt mindre ambitiös kommun så att kulturplanen förverkligas likvärdigt för samtliga medborgare i regionens alla kommuner?

Kulturens egenvärde och principen om armlängds avstånd

Det är föredömligt hur Region Kronoberg är noga med att mellan de större strukturella och visionära penseldragen i avsnittet om kulturpolitiska utgångspunkter lyfta fram *kulturens egenvärde* och *principen om armlängds avstånd* med egna underrubriker. Tydligt betonas att upprätthållandet av *kulturens egenvärde* i det offentligt finansierade kulturlivet är avhängigt av *principen om armlängds avstånd*

mellan politik och konstnärligt skapande. **De goda orden till trots vill KLYS ändå påminna Region Kronoberg om vad *Myndigheten för Kulturanalys* skriver i sin nyutkomna rapport när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet** och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.⁶

Kommentar gällande citat i remissutgåvan sidan 2:

”Konst och kultur kan generera samhällsnytta och värden som hållbar utveckling, attraktivitet, social sammanhållning, god hälsa och ekonomisk tillväxt”

Mycket bra att kulturen beskrivs som samhällsnyttig med ett egenvärde (det står i rubriken), men varför blanda in ekonomisk tillväxt? Då finns risk att ”armlängds avstånd” inte respekteras. Begreppet markeras dock tydligt på samma sida, vilket är viktigt för alla kulturskapare.

Konstnärlig kvalitet

Kvalitetsbegreppet är förhållandevis flitigt förekommande i Region Kronobergs kulturplan och nulägesanalys, och det talas bl a om ett utbud med ”hög konstnärlig kvalitet inom olika konstområden” (nulägesanalys, s. 15), men sin egen syn på eller definitionen av begreppet tycks regionen ducka för, och formulerar sig vagt i ett stycke på sidan 8 i remissutgåvan av kulturplanen: ”Kulturplanens avgränsning är att det är professionen som definierar konstnärlig kvalitet.”

När det gäller de olika konstområdena noterar vi att det i planen talas om ”hög kvalitet” enbart inom scenkonst, musik och slöjd/konsthantverk, men inte när det gäller övriga konstarter. Varför är det så?

Region Kronoberg talar också om ”kulturpolitisk kvalitet” (s. 8) med innebörden att kulturpolitiken är kvalitativ om den bereder plats för en mångfald av konstnärliga uttryck. KLYS ställer sig frågande till varför detta poängteras i planen utan bättre definition och mer konkreta kopplingar till regionala visioner eller insatser. Det blir dessutom otydligt om var regionen tycker att gränsen går för ”acceptabel” politisk påverkan.

Även om konstnärlig kvalitet betonas på flera ställen i denna kulturplan är det viktigt att det inte bara blir ett välklingande ord i skrift utan konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten. Kanske kunde regionen i planen utveckla sin syn på konstnärlig kvalitet kopplat till de kulturpolitiska målen och konstens egenvärde och frihet?

Konstnärlig frihet och yttrandefrihet

KLYS sätter stort värde på att Region Kronoberg i så hög grad lyfter fram begreppet *yttrandefrihet* i sin regionala kulturplan. **Begreppet konstnärlig frihet påtalas emellertid inte särskilt mycket i planen. Det förvånar oss att varken yttrandefriheten eller konstnärlig frihet nämns alls i något av regionens tre övergripande utvecklingsområden (jämför fotnot 6).** KLYS följer med intresse fristadsverksamheten i Växjö samt verksamheten i *Det fria ordets hus* i Växjö när det gäller ambitionerna som påpekas på sidan 23 i nulägesanalysen; att vidareutveckla spetskompetensen kring yttrandefrihet i samverkan med länets professionella kulturliv och olika konstområden.

KLYS menar trots allt att kulturplanen borde kompletteras med skrivningar där regionen tydliggör sin syn på innebörden av konstnärlig frihet i det regionala kulturutvecklingsarbetet med verksamhetsområdena,

---

⁶ *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

samt kopplingen mellan konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet (se not 6). I det sammanhanget kan även distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

KLYS kommentarer och förslag gällande kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter:

- Lyft gärna fram kulturskaparnas roll i texten om regionens kulturpolitiska vision.
- KLYS välkomnar skrivningarna om *principen om armlängds avstånd* och *konstens egenvärde*.
- Positivt hur kommunernas roll lyfts i planen, men problematisera gärna hur regionen ser till att likvärdighet i kulturen upprätthålls mellan alla regionens kommuner under hela planperioden.
- Bra att *konstnärlig kvalitet* poängteras mycket, men saknas en tydligare definition av regionens syn på begreppet kopplat till verksamheter. Kvalitet nämns bara inom vissa konstområden.
- Begreppet "kulturpolitisk kvalitet" är tveksamt och bristfälligt definierat i planen.
- Bra hur mycket *ytrandefrihet* lyfts fram i nulägesanalys, men detta och *konstnärlig frihet* saknas i något av de tre utvecklingsområdena.

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

Rent konstnärspolitiskt i stora drag ser KLYS mycket positivt på Kronobergs remissförslag och välkomnar regionens jämförelsevis höga konstnärspolitiska ambition i kulturplanen. Som sagt sätter KLYS stort värde på att regionen betonar *konstens egenvärde* och *principen om armlängds avstånd*, samt att ett av regionens prioriterade utvecklingsområden för planperioden är att stärka infrastruktur och förutsättningar för att professionella kulturskapare i Kronoberg ska kunna leva på sitt skapande. Det är också mycket framsynt att regionen lyfter fram och ger så mycket plats i planen åt ytrandefrihetsfrågor, vilka i sig är en viktig del av goda villkor för kulturskapare.

På sidan fem i nulägesanalysen sammanfattar regionen tydligt sin konstnärspolitiska ambition: "Region Kronoberg verkar för att de professionella kulturskapare som är verksamma i länet ska ha goda villkor. Det sker i form av främjande insatser, krav på att intressenter med regionala kulturpolitiska uppdrag ska följa avtalsrekommendationer och använda skriftliga avtal samt samverkansinsatser för att stärka det regionala företagsfrämjande systemet med utgångspunkt i kulturskapares företagande." (s. 5)

KLYS har inga invändningar mot detta utmärkta stycke, men **på det stora hela är vi som vi inledningsvis påtalade kritiska till kulturplanens upplägg i två dokument, vilket i våra ögon splittrar en del konstnärspolitiska perspektiv i planen och tyvärr snarare otydliggör somliga ståndpunkter som regionen med planen avser att föra fram.** KLYS ställer sig frågande till att regionen har valt att fokusera på övergripande samhälls- och kulturpolitiska analyser framför ett mer konkret, lokalt orienterat analysfokus, där goda villkor specificeras bättre inom varje konstområdes egna förutsättningar för de yrkesverksamma. **Det råder en viss inkonsekvens mellan villkorsbeskrivningar i olika konstområdens avsnitt**, något vi påpekar i avsnittet om scenkonst och musik längre fram i yttrandet. Risken finns att ambitionerna till delar är för allmänt hållna och kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

Regionen bör i planen även informera om att ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa. Regionen bör också alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer beakta såväl kollektiv- och ramavtal, som arvodesrekommendationer och upphovsrätt. KLYS finner det önskvärt att regionen i sin plan formulerar vilka ekonomiska ambitioner man har för att uppnå detta.

KLYS saknar i planen skrivningar om regionens syn på upphovsrättsliga frågor och upphovspersoners förutsättningar i kulturlivet. Se även vad vi skriver om digitalisering och upphovsrätt nedan.

Här följer några av KLYS kommentarer på skrivningar i den del av planen som kallas remissutgåva:

Sidan 3. Om kulturpolitisk vision och att *”Kronoberg ska erbjuda”* och *”att goda arbetsvillkor för konstnärer och professionella kulturskapare bidrar till utveckling som är ekonomiskt hållbar.”* Här skulle vi vilja ha ett förtydligande att det gäller kulturskapare som bor i länet. Vi tycker också att formuleringen om en utveckling som är ekonomiskt hållbart är tveksam. *Hållbar* är ett positivt laddat modeord som i det här fallet kan tolkas som att vara försiktigt med utgifterna.

Sidan 4. *”Förutsättningarna för kulturskapare inom olika konstområden som vill bo och verka här har blivit bättre.”* Ja, vissa kulturskapare i regionen har börjat märka det, men skrivningen blir i sammanhanget märkligt tagen ur luften och oförankrad i några fakta. Det borde nämnas konkreta exempel i anslutning till ett sådant påstående, till exempel om fler regelbundna dialogmöten med regionens tjänstepersoner, fler kulturstipendier och den nya författarscenen m m.

Sidan 5. *”samverka med länets kommuner [...] stärka professionella kulturskapares villkor och möjligheter att bo och verka i länet samt främja konstnärlig återväxt.”* Det borde anges på vilket sätt och att denna återväxt är beroende av en dialog mellan oss kulturskapare och beslutsfattarna inom den för kulturpolitiken i länet.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Kompetensutveckling för kulturskapare nämns på flera ställen i planen. Men **KLYS saknar formella målsättningar i planen för ett samlat grepp gällande kompetensutveckling som en del i utvecklingsområdet ”Hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur”.**

Hur har Region Kronoberg tänkt att främja kompetensutveckling för kulturskapare inom olika konstområden under kommande planperiod? Finns det kompetensutvecklingsprojekt inom Regionsamverkan Sydsverige som relaterar till Kronobergs kulturutveckling och som borde nämnas i kulturplanen?

Planen kunde tjäna på att få en samlad, utförlig redogörelse för regionens syn på och plan för kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Kronoberg inom alla konstområden.

Gränsdragningar mellan professionell och ideell kultur

KLYS finner att Region Kronoberg i sin kulturplan är bra på att göra tydliga gränsdragningar mellan professionella kulturskapare och det ideella kulturlivet samt amatörverksamheter. Det finns dock delar av det regionala kulturlivet där det kan vara mer komplext att hantera dessa gränsdragningar – se vad vi skriver om arrangörsleden i avsnittet om scenkonst och musik nedan.

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018 betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region, inte minst i lokalsamhällena. **Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna över lag i kulturlivet.**

KLYS ser långsiktigt en generell fara i landets regioner att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras

mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd där det ofta finns mindre resurser till professionell kulturell infrastruktur och kompetens.

Inventering av kulturskaparna och deras förutsättningar

KLYS välkomnar att Region Kronoberg har gjort en omfattande enkät om professionella kulturskapers villkor inom samtliga konstområden i länet. Som det påpekas på sidan 5 i nulägesanalysen samlas resultat från kartläggningen in under remissperioden och kan påverka slutversionen av kulturplanen. KLYS ser fram emot att läsa den slutliga planen och hoppas att regionen tagit intryck av enkäten för mer specificerade insatsområden gällande främjandet av kulturskapers villkor i Kronoberg.

KLYS rekommenderar att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma i det fria kulturlivet, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. En löpande regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018 samt i regeringens konstnärspolitiska skrivelse från 2021.

Kulturskapers arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat. För denna sak är det viktigt att Region Kronoberg i sin kulturplan uppmärksammar att även regionalt anlitade kulturskapare på alla nivåer i kulturverksamheter har rätt till en god arbetsmiljö.

KLYS värdesätter att regionen påpekar problematiken med ett ökat hot och hat mot kulturskapare i spåren av en ökad digitalisering. Det saknas dock i planen några konkreta förslag på åtgärder i saken från regionens sida.

Konstnärlig residensverksamhet

KLYS välkomnar att konstnärlig residensverksamhet lyfts fram på flera ställen i Kronobergs kulturplan, men vi undrar varför residensutveckling överhuvudtaget inte nämns bland insatsområdena inom utvecklingsområdet "Hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur".

Ett konstnärresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka.

Egna regionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera, men eftersom Kronoberg är en befolkningsmässigt liten region är det dock förståeligt om regionen i mindre utsträckning än större regioner satsar på egna regionala residens. Regionen kan dock ta initiativ till deltagande i eller arrangörskap för internationella, nationella och interregionala residenssatsningar. Här är Regionsamverkan Sydsverige en viktig resurs.

Kulturella och kreativa näringar

KLYS välkomnar att Region Kronoberg lyfter fram kulturella och kreativa näringar (KKN) i kulturplanen på ett tänkvärt och resonande vis i avsnittet "Regional tillväxt och innovation" (s. 13-14 i nulägesanalysen). Det är framsynt hur ljuset även riktas mot konstnärliga perspektiv på de kreativa näringarna.

Bra att regionen lyfter fram både ekonomiska och konstnärliga värden. Det vore dock önskvärt om regionen i ännu högre grad i kulturplanen tydliggör kulturskaparnas yrkeskompetensers betydelse för KKN, och synergier mellan satsningar på professionella kulturskapare inom de olika konstområdena och kulturrelaterade näringar (KKN) i regionen under planperioden.

Det vore på sin plats med mer konkretion på vad den KKN-relaterade punkten "samverka över sektorsgränserna kring företagsfrämjande insatser som stärker länets kulturella och kreativa näringar" (s. 5) i insatsområdet "Säkra konstnärlig produktion" under planperioden skulle innebära i sak. Finns det planer på ett resurscentrum med datorpark, handledning, replokal, teknikpool t ex?

Digitalisering och upphovsrätt

Kronobergs kulturplan lyfter digitalisering både i ett utförligt avsnitt, "Digital transformation och digital delaktighet" (s. 9-10 i remissutgåvan) och som ett av de tre särskilda utvecklingsområdena för planperioden. Bland annat kopplar regionen digitalisering till konstnärlig förnyelse och kulturdistribution – det är bra – men KLYS ser gärna att skrivningarna i planen kompletteras med en problematisering och analys av de upphovsrättsliga perspektiven. I denna remissversion nämns visserligen upphovsrätten, men i stort sett helt utan någon definition eller utvecklande redogörelse för regionens syn på saken.

Med det faktum att Kronoberg lyfter fram kulturskapares villkor i sin kulturplan finner KLYS att det är en brist som bör åtgärdas att upphovsrätten inte finns med i några skrivningar i de i övrigt fylliga redogörelserna för villkorsfrågor för kulturskapare. Vi hoppas att kompletteringar görs till slutversionen.

Förslagsvis kunde regionen lyfta digitaliseringen mer ingående i relation till konstområdena och hur kultur- och konstnärspolitiken ska hantera konstnärliga utvecklingsfrågor kring digitalisering rent konkret i regionen under planperioden. **Hur en region avser att arbeta för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken är en viktig fråga.** KLYS vill påminna regionen om att titta på *Konstnärnsamfundets* nyligen utkomna rapport *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor*.⁷

Relevanta regionala satsningar på digitaliseringens möjligheter bör även inkludera spridning av kunskap om upphovsrätten och när avtal måste skrivas och ersättning utgå. **Regionen bör därför stödja intern och extern kompetensutveckling som belyser digitaliseringens och upphovsrättens möjligheter och utmaningar, även för upphovsrättsinnehavare i länet, och uppmuntra kommunerna att, beroende på användning, skriva avtal med upphovsrättsinnehavarna.**

Finns det tankar kring ett **övergripande kompetenscentrum för digital utveckling i regionen**, eller interregionalt i Sydsverige, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? I KLYS ögon är detta en sakfråga som med fördel kan samordnas interregionalt med närliggande regioner.

KLYS kommentarer och förslag gällande kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik:

- Bra konstnärspolitiskt grepp i planen, men insatspunkter känns vaga och mer visionära. Vad ska konkret göras? Hänvisa gärna till **årshandlingsplaner** om vad som planeras göras.
- Viktigt att pedagogiskt i planen klargöra regionens syn på **gränsdragningar mellan professionell kulturverksamhet och ideell- resp. amatörverksamhet** när det gäller planerade insatser.

⁷ https://www.konstnarsnamnden.se/om_konstnarsnamnden/publikationer/digitaliseringens_konsekvenser

- Mycket bra att kulturskapares villkor har kartlagts i en konstområdesövergripande enkät.
- Samla gärna skrivningar om **kompetensutveckling för kulturskapare** i ett eget avsnitt.
- Lägga till skrivningar om regionens syn på **kulturskapares arbetsmiljö**.
- Koppla gärna **digitalisering** konkret till insatser inom konstområdena; hur kulturskaparnas yrken relaterar till regionala digitala satsningar i praktiken.
- Vi saknar utvecklade skrivningar om hur regionen ska hantera **upphovsrätten för kulturskapare**.
- Bra att **konstnårsresidens** lyfts mycket i planen, men samla gärna skrivningarna i ett specifikt konstområdesövergripande avsnitt om residens.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst och musik (s. 18-19)

KLYS och KLYS medlemsorganisationer **Fackförbundet Scen & Film** och **Sveriges Yrkesmusikerförbund (Symf)** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om scenkonst och musik:

Det är olyckligt att regionen väljer att lägga scenkonst och musik under samma rubrik – dessa är självklart områden som står varandra väldigt nära, men samtidigt borde de ges utrymme att beskrivas var för sig. Nu blir det svårt att kunna överblicka å ena sidan **musikområdet**, å andra sidan **scenkonstens områden; teater, dans och cirkus**.

Vi efterfrågar dessutom **en definition av scenkonstbegreppet** i denna kulturplan. Dans, teater och musik lyfts fram, medan **skrivningar om cirkus/nycirkus saknas**. Även musikområdet i sig är något bristfälligt beskrivet. Regionen bör skriva ut om verksamhetsutvecklingen för musikområdet även innefattar **opera/musikal/musikteater** eller om kulturplanen enbart gäller övriga musikverksamheter.

Med tanke på regionens musikensemble *Musica Vitae* borde man i planen formulera en tydlig och uttalad ambition om att utnyttja ensemblen mer som t ex inspirationskälla för att väcka intresse för stråkinstrument, förslagsvis genom ett samarbete med kommunerna och kulturskolorna. Det vore även bra om planen nämner något om de musikaliska föreningarnas betydelse för att ordna konserter i länet.

Vi saknar skrivningar i avsnittet om scenkonst och musik som påtalar vikten av **kollektivavtalade löner** och att ersättningsnivåer ska ligga i linje med dessa och med yrkesverksammas verkliga arbetsinsatser. Vi saknar också skrivningar om de **upphovsrättsliga ersättningarna** med skälig ersättning som följd. Visserligen påtalas övergripande i planen att regionen önskar stärka professionella kulturskapares villkor, men formuleringen framstår som tandlös utan mer specifika skrivningar om vad villkoren handlar om i praktiken inom varje konstområde. **Det talas om "avtalsenlig ersättning" i avsnitten om litteratur samt bild och form. Det blir inkonsekvent att inte göra motsvarande skrivningar inom scenkonst och musik samt film.**

Det behövs också en närmare konsekvensbedömning av effekterna av pandemin på musik- och scenkonstområdet. Vad händer till exempel med de lokala arrangörerna och hur tänker man att arbeta för att bibehålla den musikaliska och sceniska infrastrukturen i länet.

KLYS, Symf och Fackförbundet Scen & Film vill i övrigt angående hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräkningsen av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Arrangörsleden

Det är positivt att regionen lyfter arrangörsleden i kulturplanen, och att "främja arrangörskap i nya former" är med som särskilt insatsområde (s. 6). **Alla regionala satsningar för att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonst och musik är viktiga.**

Som det konstateras på sidan 11 i nulägesanalysen är det i en lokal kontext (ofta i gles- och landsbygd) många gånger ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av infrastrukturen för scen och musik, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att regionen i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som under planperioden kommer att bli satsningar på professionell verksamhet och vad som gäller rena amatörverksamheter. **Frågan är vad insatsområdet "arrangörskap i nya former" i praktiken innebär?** Det är viktigt hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella musik- och scenkonstutveckling, samt som ovan påtalats att avtalsenliga och skäliga ersättningsnivåer gäller för alla arrangörer som kopplas till regionens satsningar.

7.2 Bild, form och design (s. 25-26) / Slöjd och konsthantverk (s. 26-27)

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) är medlem i KLYS och företräder 3 400 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer. Utöver vad som skrivs i detta avsnitt hänvisas till KROs separat inskickade, mer ingående remissyttrande över bild och form-frågor Kronobergs kulturplan.

Från och med 2018 blev professionell bild- och formverksamhet ett eget ändamål inom kultursamverkansmodellen. KLYS och KRO kan konstatera att Region Kronoberg svarat upp mot detta genom att i kulturplanen 2018-2020 införa det särskilda utvecklingsområdet "En starkare infrastruktur för bild och form", och skapat Bild och form Kronoberg inom regionen för att utveckla bild och formområdet tillsammans med länets aktörer. Det är satsningar som vi välkomnar och uppmuntrar, men som vi också ser behöver tillföras resurser.

Bild- och formkonstnärer är en av de konstnärliga yrkesgrupper som har absolut lägst inkomster. Det behövs satsningar som säkerställer att bild- och formkonstnärer får skäliga ersättningar när de arbetar med till exempel utställningar, gestaltungsuppdrag, föreläsningar eller andra uppdrag för regionala och kommunala arrangörer och andra aktörer med regionalt och kommunalt stöd.

Att tillämpa MU-avtalet för ersättning vid medverkan och utställning är en nyckelåtgärd för att förbättra bild- och formkonstnärernas arbetssituation och förstärka de låga inkomsterna. MU-avtalet är bindande för statliga institutioner men principerna bör även vara vägledande för andra arrangörer med offentlig finansiering.

I nulägesanalysen på sidan 26 står att "Region Kronoberg ställer krav på att regionala kulturorganisationer med utställningsverksamhet tillämpar medverkans och utställningsavtalet (MU-avtalet) och att det för organisationer med utställningsverksamhet finns ett särskilt regionalt stöd för detta". Det är utmärkt skrivet. **KLYS och KRO gläds åt det arbete som görs inom regionen för att implementera MU-avtalet och noterar att regionen på senare år tilldelat medel till en så kallad MU-avtalspott** som utställningsarrangörer inom professionell bild- och formkonst med regionalt stöd kan söka ersättning från, och som ska öka jämlikheten mellan aktörer. Men vi ser också att satsningen på MU-avtalet behöver stärkas betydligt och tillföras medel för att konstnärerna också ska kunna få betalt för den arbetstid de lägger ner på en utställning. Idag tvingas merparten av bild- och formkonstnärerna i landet att producera offentligt finansierade utställningar utan att få betalt för den arbetstid de lägger ner.

Det är mycket bra att Region Kronoberg har antagit riktlinjer för hur medel för finansiering av offentlig konst skall anslås och att regionen delvis tillämpar enprocentsregeln, som innebär att minst en procent av kostnaderna för ny-, till- och ombyggnation investeras i konstnärlig gestaltning. I skrivelsen "Hantering av konstnärlig gestaltning inom Region Kronoberg" kan vi läsa att "I samband med byggnadsinvesteringar som överstiger 20 miljoner kronor i lokaler för verksamhet eller personal avsätts 1 % till konstnärlig gestaltning". Här skulle fler aktörer, även privata byggherrar och fastighetsbolag, kunna tillämpa enprocentsregeln, till exempel genom att kommunerna skriver in enprocentsregeln i markanvisningar.

Vi ser gärna att Region Kronoberg stöttar kommunerna i att ta fram egna handlingsplaner för bild- och formverksamhet. Regionen skulle kunna ta stöd i Konstnärernas Riksorganisations manual "Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik"⁸.

Prioriterade områden inom bild- och formkonst i tider av Covid-19:

- Öka/säkerställ intäkter
- Tidigarelägga planerade inköp av konst
- Utöka budget för inköp av konst
- Omstrukturera bidrag och ge lättnader
- Dra ner på kostnader/inför hyreslättnader
- Stimulera efterfrågan på konst
- Fördela arbetsstipendier

Konstnärernas Riksorganisations löpande prioriterade områden är följande, och KLYS och KRO föreslår Region Kronoberg, utöver vad som redan står i remissförslaget, att den ska skriva in så mycket som möjligt från dessa punkter i sin kulturplan:

- Säkerställa att form, konst- och designverksamheter som får regionalt stöd skäligen ersätter de professionella konstnärer, formgivare och konsthantverkare som engageras i utställningar, panelsamtal, föreläsningar samt andra uppdrag och projekt.
- Genomföra kompetenshöjande insatser gentemot kommunerna kring hur följa MU-avtalet. Fortsätta att arbeta med utvecklingen av det MU-arbete som gjorts i regionen.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer. Tänk på att kvalitetsgranska urvalsgrupper inför upphandlingar.
- Arbeta systematiskt med armlängsavstånds-principen. Säkerställ att politiken möjliggör konst och att särskilt sakkunniga tjänstepersoner arbetar med de konstnärliga besluten. Inrätta sakråd för fördelning av medel till konstnärer vars medlemmar kontinuerligt roterar, tänk på representation i dessa grupper.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som cultural planning) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar. Stödja kommunerna så att enprocentsregeln fortsätter användas i alla kommuner.
- Arbeta strategiskt i frågan om hot och hat mot konstnärer. Utbilda institutioner i att hantera hot och hat kring utställningar.
- Hjälpa kommunerna säkerställa tillgången till adekvata arbetslokaler och ateljéer för konstnärlig verksamhet till kostnader som är rimliga för professionella bild- och formkonstnärer. Det är också utmärkt att inkludera lokaler för kulturella verksamhet i stadsplaneringen.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med *Bildupphovsrätt* i Sverige.

⁸ <http://kro.se/kommuners-konstpolitik>

7.3 Film och rörlig bild (s. 27-29)

Som KLYS i detta remissyttrande övergripande redan har konstaterat finner KLYS medlemsorganisationer **Oberoende Filmares Förbund (OFF)** och **Fackförbundet Scen & Film** att Region Kronobergs upplägg med två separata delar, en kulturplan och en nulägesanalys, förvirrar läsningen dels av hela kulturplanen, dels av avsnittet om filmområdet specifikt. Våra synpunkter gällande film utgår främst från nulägesanalysen, eftersom den konkret tar upp filmområdet. **Något vi dock ser mycket positivt på är utvecklingsområdet "Hållbar konstnärlig och kulturell infrastruktur" som ett av tre utvecklingsområden.** Särskilt glädjande att läsa är punkterna 1) *säkra och utveckla den regionala och interregionala infrastrukturen för konstnärlig produktion med utgångspunkt i de olika konstområdenas förutsättningar* och 2) *stärka professionella kulturskapares villkor och möjligheter att bo och verka i länet.*

I planens avsnitt om film och rörlig bild blandar regionen mycket mellan de olika nivåerna – nationellt/regionalt/globalt. Vitt skilda perspektiv lyfts fram; Filminstitutets ansvar, viktiga plattformar för filmen och Unescos definition av medie- och informationskunnighet etc; saker som är helt korrekta men som vi inte förstår vad det har för koppling till den regionala planen för filmen, eller till vad som sker på området regionalt. Detta grepp försvårar tolkningen av avsnittet.

Det är positivt hur regionen lyfter arrangörsleden och länet som biograftätt med behov av generationsutväxling och teknikupprustning. Regionen verkar ha god förståelse för vikten av de mötesplatser för film som biografier och filmklubbar utgör, och vi hade gärna sett skarpare formuleringar i planen kring hur man ska möta upp och stötta detta nätverk i sina utmaningar.

I uppräknningen av olika yrkesområden inom film handlar det främst om skådespelare och regissörer, och som en motvikt mot det nämns frisörer och elektriker. Här blir okunnigheten om faktiska yrkestitlar inom branschen flagrant. Varför inte använda filmarbetartitlar som ljus tekniker, passare, filmmaskör, koordinator m fl? **Vi saknar de faktiska filmarbetarna/kulturskaparna i avsnittets redogörelser.**

Vi sätter värde på att avsnittet ger en bild av en liten region som ändå har ett stort filmintresse och goda ambitioner. Det ges även en bra beskrivning av vad filmregion Sydsverige är och att Kronoberg är del i bl a samverkan för ökad filmproduktion i regionerna i södra Sverige. Dock saknas det beskrivningar av vad regionerna har åstadkommit – här ligger tonvikten på vad de vill uppnå i samverkan.

Överlag tycker vi att filmavsnittet är lite väl tunt och kunde varit mer konkret i sina planer för att stärka den professionella miljön för yrkesverksamma inom filmområdet. **Vi saknar, som i så många tidigare kulturplaner vi läst, ett hur kopplat till den fina visionen om vad.** Region Kronobergs kulturplan borde i mycket högre grad än i nuvarande remissversion kunna ge några förslag på hur regionen i praktiken planerar göra konkreta insatser för film och rörlig bild under planperioden, och med vilka målsättningar det är tänkt att samverka med berörda intressenter inom filmområdet.

7.4 Yttrandefrihet och ord (s. 23-25) / Bibliotek och läsfrämjande (s. 29-31)

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Författarförbundet** välkomnar hur regionen understryker värnande om *yttrandefriheten* med en egen rubrik i planen. Inom litteraturområdet värdesätter vi en generellt förbättrad dialog mellan regionen och dess yrkesverksamma inom litteratur. Det är också glädjande med det ökade antalet regionala stipendier till både författare och andra kulturskapare, vilket också borde lyftas fram i kulturplanen. Däremot har vi synpunkter på att formuleringarna i planen många gånger är alltför undflyende. Vi efterlyser mer konkretion, både om vad som har gjorts och vad som borde göras.

KLYS och Författarförbundet oroas av generella nedskärningar inom den regionala kulturen med t ex stängningar av biblioteksfilialer. Planen kunde gott problematisera sådant som inte har fungerat optimalt i regionen. Nulägesanalysen framstår i vissa delar som tillrättalagd med en positiv vinkling särskilt när det gäller Det fria ordets hus och Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg.

Dokumentet visar på goda ambitioner för kulturen och för författarna i Kronoberg. Vi efterlyser dock tydligare exempel på vad som ska göras och hur. Brist på konkreta skrivningar samt upplägget i två dokument gör det onödigt svårt att ta till sig budskapet. Vi föreslår att regionen kompletterar sin kulturplan med sammanfattningar för varje verksamhetsområde, gärna i punktform, om vad som planeras göras, hur genomförandet är tänkt och vilka resultat man avser uppnå. En flerårsplan bör beskriva hur den ska följas upp med mer konkreta delplaner på årsbasis.

Några detaljerade synpunkter på texten i remissutgåvan:

Sidan 4. *"För att möta utmaningarna garanterar den regionala kulturpolitiken en stabil regional infrastruktur."* Det har hittills saknats för författarna. Det närmaste man kommer är Biblioteksutveckling Blekinge/Kronoberg och Det fria ordets hus, men deras insatser för författarna har varit svåra att få grepp på. Mer om detta nedan.

Sidan 5. Angående ökad kommunal samverkan och förbättrade villkor för kulturskapare: Som författare noterar vi förstås finansieringen med den nya författarscenen, vilket vi hoppas är en inledning på fler dialoger mellan regionen och Ord i Kronoberg.

Sidan 8. *"ekonomiska förutsättningar, som finansieringsmöjligheter för kulturliv och civilsamhälle eller arbetstillfällen för konstnärer och kulturskapare."* Mycket bra. Detta är precis målsättningen för Ord i Kronoberg. Se slutkommentar.

Synpunkter på skrivningar i nulägesanalysen:

Sidorna 15-16. *"Litteraturområdet har samma typ av utmaningar med nya strukturer som är under uppbyggnad i länet."*

Ange gärna vilka strukturer och hur de ser ut. Hittills har de som sagt saknats för litteraturen, vilket borde framgå tydligare i texten. Varför kan det inte nämnas i kulturplanen att Ord i Kronoberg, eller åtminstone författarrepresentanter, börjat bli en del av den litterära strukturen? OiK uppskattar de nya kontakter som nu finns med regionen.

Sidan 16. Om Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg

"Regionalt resurscentrum med uppdrag att samordna och främja bibliotek, litteratur och läsfrämjande i två län. Organiserad inom regional förvaltning (Region Blekinge)"

Men inte författarna enligt den skrivningen? Det skulle behövas en sådan infrastruktur direkt till författarna. BiB/K omnämns på sammanlagt fem olika ställen i kulturplanen där det upprepas samma sak med likartade och enbart positiva formuleringar utan att man får veta något mer substantiellt om vad de har genomfört sedan starten för fyra år sedan. Även utanför skrivningarna i kulturplanen har det varit oklart vad de gör för de lokala författarna.

Sidan 17. Om Det fria ordets hus. *"Regionalt resurscentrum med uppdrag att främja yttrandefrihet och det litterära arvet i Kronoberg."*

Även om författare i Kronoberg utnyttjat lokalerna ett antal gånger och framträtt där, har det alltid varit på ideell basis medan utifrån kommande författare fått arvoden. Det har varit svårt för publiken att hitta dit. De lokala författarna tycks inte ha varit prioriterade i husets verksamhet.

Sidan 23. Huvudrubrik: Yttrandefrihet och ord

Under mellanrubriken "Yttrandefrihetens gränser" haltar analysen. Dagens verkligt storskaliga inskränkningar av press- och yttrandefriheten i västvärlden sker under odemokratiska regimer, inte av

upprörda personer på sociala medier ("cancelkultur"). Denna utveckling hotar även Sverige. Det borde läggas ett regionalt perspektiv på detta i nulägesanalysen, med konkreta exempel.

Sidan 23. Om Det fria ordets hus:

De lokala författarna nämns inte heller här. En nulägesanalys måste, enligt vårt sätt att se, även diskutera det som fungerat mindre bra. Det bör nämnas att Det fria ordets hus samlokaliseras med Växjö konsthall i samband med en nedskärning. Den kommunala kulturpolitiken små medel påverkar lokala författare m fl i allra högsta grad och detta bör alltså inte utelämnas i analysen. Vidare har Det fria ordets hus själva talat om sina svårigheter att nå ut till allmänheten, och till följd av detta har publiksiffrorna ofta varit små vid evenemangen där. Huset växlar godtyckligt mellan att anlita kulturskapare och att kostnadsfritt upplåta sina lokaler; vissa ska arvoderas, andra inte.

Sid 24. Litteratur som konstform är relativt oetablerad inom kultursamverkansmodellen. Ett utvecklingsarbete för att stärka den regionala infrastrukturen. Det behövs insatser inom både offentlig verksamhet och uppdrag av kommersiell karaktär för att säkerställa skäliga arbetsvillkor och avtalsenlig ersättning pågår.

Det stämmer att litteraturen saknar en regional infrastruktur trots stora satsningar på bland annat Det fria ordets hus och Biblioteksutveckling Blekinge/Kronoberg. Vi menar att författarna själva borde vara med i den framtida uppbyggnaden och efterlyser en skrivning om detta i texten när styrstrukturen ses över. Regionen borde ha resurser redan utan den kommersiella hjälpen. Den offentliga sektorn borde rätta.

Sid 30. "I Kronoberg är det Biblioteksutveckling Blekinge/Kronoberg som har detta uppdrag" Se ovan sidan 16. Det står inget om uppdrag att främja och hjälpa författarna. Är det verkligen så att det inte ingår i deras arbetsuppgifter?

Slutkommentarer om litteraturområdet

Offentlig sektor har en lång tradition av att värna och främja konstnärliga uttryck som inte är kommersiellt gångbara. Det bör även gälla på litteratursidan. Regionens litteratursatsningar utvecklas idag främst av politiker och tjänstepersoner, men sällan i samarbete med regionens yrkesverksamma kulturskapare inom litteraturområdet. Det skapas Det fria ordets hus, Biblioteksutveckling, Skrivyta Syd och annat med offentliga medel. Läsfest är ett utmärkt initiativ i sig, men varför engageras nästan inga lokala författare?

Författare och andra kulturskapare är några av de viktiga "intressenter" som regionen påtalar i denna kulturplan, och som i större utsträckning än nu borde ingå i regionens samverkan för att utveckla kulturlivet, eftersom professionella kulturskapare besitter en värdefull spetskompetens som borgar för hög kvalitet inom regionens litterära projekt. På så vis kan publikens intresse för den lokalt producerade kulturen sannolikt öka. Ett bra exempel är Sagomuseet i Ljungby och Berättarnätet Kronobergs verksamhet, som drivits fram av entusiaster för muntligt berättande. Här har professionellt och ideellt kulturarbete kombinerats bra.

I KLYS och Författarförbundets ögon är det viktigt att det görs satsningar på att skapa ett bestående litterärt kulturliv som även lokala författare, översättare, förlag etc. borde vara en självklar del av. Och där skäliga arbetsvillkor och Författarförbundets rekommenderade arvodesnivåer är norm. Ett sådant arbete griper in i både övergripande och specifika kulturmål, och utgör ett stöd för litteraturskaparna. Kärnpunkten är att kulturplanen omfattar fler konkreta och tydliga exempel på vad som ska göras under kommande planperiod. Vi efterlyser att våra medlemmars kunskande i ännu högre grad tas tillvara i processen, exempelvis genom fler värdefulla dialogmöten. Nuvarande problem och utvecklingspotentialer på litteraturområdet bör definieras bättre i planen för att kunna avhjälpas.

8 Sammanfattning

Coronakrisen:

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronakrisen har blivit mycket kännbar för KLYS och KLYS 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Detta yttrande utgår dock främst från sakfrågor i planen enligt ett normalt läge.

Vi värdesätter att Region Kronoberg i kulturplanen kommenterar pandemins följder, och vi hoppas att under 2021/2022 få analyser av hur Coronakrisens effekter påverkar de avsikter som regionen aviserat i denna kulturplan, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering.

Hur påverkas t ex lokala kulturarrangörer om pandemin drar ut på tiden, och hur tänker regionen arbeta för att bibehålla och utveckla den kulturella infrastrukturen som planen aviserar? KLYS vill här hänvisa till vårt förslag till regionalt krispaket⁹ som presenterades under våren 2020, men fortfarande är högst relevant för en sund återstart av kulturen i landets regioner.

Regionens tre frågor i missivet:

I KLYS ögon finns det skilda ingångar och förhållningssätt i olika sakfrågor när det gäller att besvara de tre frågor nedan som regionen ställer i remissmissivet, därför väljer vi att inte besvara dem med några korta svar här i sammanfattningen, utan hoppas att detta remissyttrande som helhet ger regionen en rad konstruktiva svar på varje fråga.

- Speglar nulägesanalysen utmaningarna och de regionala strukturerna för konst, kultur och idrott i Kronoberg?
- Möter de regionala kulturpolitiska prioriteringarna nuläge och utmaningar för Kronobergs kulturliv?
- Utgör kulturplanen en bra grund för målsättningar och prioriteringar i din organisation? Hur vill din organisation bidra i förändringsarbetet?

KLYS sammanfattande synpunkter på kulturplanen:

KLYS har fått ett högst blandat intryck av Region Kronobergs remissförslag till ny kulturplan för perioden 2022-2024. Att regionen valt att presentera två dokument i stället för ett sammanhängande finner vi tveklöst skapar otydlighet för läsaren. De två dokumenten är i sig dock mycket kunnigt formulerade i sakfrågorna och en intressant läsning. **Bitvis är detta en av de mer välskrivna planerna vi läst när det gäller samhälls- och kulturpolitiska perspektiv.** Men det är trots allt en flerårig kulturplan som ska fungera som ett styrdokument för utvecklingen av Kronobergs kulturliv på flera nivåer. I det avseendet hade **KLYS önskat betydligt mer konkretion gällande utvecklingsområden och insatsförslag.** Det finns en del formuleringar i planen som gränsar till kulturpolitiskt floskelartade konstateranden i det att de upprepas på flera ställen. KLYS finner också det svårt att i vissa delar av planen bland globala och nationella perspektiv sortera ut de regionalt och kommunalt relevanta sakfrågorna om var regionen står i sin lokala kontext.

---

⁹ KLYS regionala krispaket finns här: <https://www.klys.se/wp-content/uploads/2020/04/KLYS-f%C3%B6rslag-till-regionalt-krispaket-f%C3%B6r-kulturen-200417.pdf>

Högst positivt för KLYS är hur Kronoberg i planen framhäver konstnärspolitiska frågor, att kulturell infrastruktur som särskilt utpekat utvecklingsområde betonar vikten av att främja kulturskapares villkor och samverkan med både kommuner, grannregioner, kulturverksamheter och kulturskapare. **Särskilt värdefullt är att regionen betonar *kulturens egenvärde* och *armlängds avståndsprincipen*, liksom *yttrandefrihet* och många kulturskapares utsatthet i sina yrken.**

De goda konstnärspolitiska ambitionerna till trots blir det i Kronobergs kulturplan väldigt mycket nulägesbeskrivning blandat med stora samhällsperspektiv och svävande önskemål om hur det borde vara. **KLYS föreslår att regionen konkretiserar sig mycket mer i sin kulturplan, och presenterar fler konstruktiva och framför allt verksamhetskonkreta skrivningar som kopplas till en del av de rätt allmänt formulerade insatsområdena i de tre huvudsakliga utvecklingsområdena i det första dokumentet av kulturplanen.**

Årliga handlingsplaner som påtalas på sidan 37 i nulägesanalysen borde lyftas fram tydligare i fler stycken i en sådan här flerårig, övergripande kulturplan, som annars riskerar att framstå som ett visionärt dokument mer än ett verklighetsförankrat planeringsdokument. **Med generellt formulerade skrivningar finns alltid risken att de kan användas lite hur som helst;** att de stora orden blir till intet förpliktigande. Det är i resurssatta handlingsplaner som det kommer visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör.

Barn och unga är ett framträdande område i kulturplanen, vilket självfallet är bra ambitioner i sig, men KLYS vill påminna regionen om att hålla det regionala kulturutvecklingsarbetet resursmässigt balanserat när det gäller **likvärdighet för alla publikgrupper/åldrar i regionen** och undvika slagsida åt endera håll.

KLYS värdesätter regionens kulturskaparenkät som gjordes våren 2021 och att det finns signaler om förbättrade dialoger mellan förvaltning och kulturskapare, men vi ser gärna att regionen tar intryck av vad vi föreslår om inrättande av formaliserade kulturskaparsamråd i detta yttrande. KLYS hoppas på ett fortlöpande gott informationsutbyte med regionen om eventuell utveckling av samråds- och dialogarbetet generellt samt representativiteten för de olika konstområdena.

KLYS vill slutligen tacka Region Kronobergs kulturförvaltning för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2022-2024. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg